

Посеред хати стояли два дужі, моцні хлопці. Сорочки на них подерті, лица покровавлені.

— Не май, чоловіче, тої гадки, аби я тебе з рук пустив...

Сопіли оба, були помучені і ловили в груди воздух. Коло постелі сперлася молода жінка, застрашена і заспана.

— Не стій, але піди зараз за Михайлом і за Максимом та скажи, аби зараз прийшли, бо я злодія маю в руках.

Жінка вийшла, а вони лишилися.

— Цес якби лучив на слабого, та й взяв би жите коло власної хати.

Приступив до лави, взяв кварту з водою і пив так лакомо, що чути було булькотання води в гортанці. Потім рукавом обтирав лице і, глядячи на нього, казав:

— Не треба йти до цирулика, цес пустив крові доста. А ще сих слів не сказав, як злодій вдарив його кулаком між очі.

— Ти б'єш, та й я буду, ану, хто ліпше?

Буковим, грубим поліном замахнувся, і злодій упав на землю. З ніг сикнула кров.

— Тікай тепер, як можеш, я тобі нічо не скажу.

Мовчали довго. Тусклий каганець не міг продертися через темряву по кутах, а мухи почали гудіти несміливо.

— Та затамуй собі кров, чоловіче, бо вся вітече.

— Дай мені води, ґаздо.

— Дам тобі води, кріписи, бо не знаєш, що тебе чекає!

Довга мовчанка.

— Ти, виджу, моцний, ґаздо.

— Я моцний, небоже, я коня на плечі беру, ти не добре трафив до мене.

— А натуру маєш мнєку?

— Я мнєкий, але злодія живого з рук не пускаю!

— То я маю вже тут загинати?

— Або я знаю, чи ти твердий, чи мнєкий? Як-ис твердий, то можеш вітримати...

І знов тиша запанувала в низькій хаті.

— Затамуй собі кров.

— Нащо, аби гірше боліло, як меш бити? Кров-то є сама біль.

— Як я вже буду бити, то мусить боліти, хіба би-с дух спустив.

— А бога не меш боятиси?

— А ти бога боявси, як-ис ліз у комору? Та там увесь мій добиток. Та якби ти був тото забрав, та ти би мене на віки вічні скалічив! А чому ж ти не лізеш до богача, але до бідного?

— Пропало, нема що говорити! Бий, та дай мені спокій!

— Певне, що буду бити.

На долівці зробилася калюжа крові.

— А ти як маєш сумліне, ґаздо, та не забивай мене потрошки, але озми то поліно, та бахни ще так по голові, як по ногах, та збудешся клопоту, а мені легше буде.

— Ти би хотів відразу! Чекай, жди, годи, най люди прийдуть.

— То ти хочеш добрим сусідам бай зробити?

— Вже йдуть.

— Славайсу.

— Навіки слава.

— У вас, Ґьоргію, щось зновилоси?

— Та зновилоси, прийшов гість та й треба єго приймати.

— Нема балакання, що треба.

Максим і Михайло заступили цілу хату, головами досягали стелі, а волосся їх досягало їм поперека.

— Сідайте та вібачейте, що-м зупсував вам ночі.

— Та то оце він на землі?

— Він.

— Хлоп як звір, мали-сте труду доста, заки вліз си до хати?

— Дужий, ей, тото дужий, але на дусшого трафив! Та заки що куда буде, та сядьте за стіл, та й гостя просіть.

Гьоргій вийшов і за хвилю приніс бутлю горівки, солонину і хліб.

— Та чому не берете і єго за стіл?

— Каже, що не може встати.

— То я поможу.

І ґазда взяв злодія попід пахи і посадив за стіл.

— То ви вже в хаті мали з ним суперечку, Гьоргію?

— Та хотів мене заголомшити. Як ні угрів кулаком межи очі, то кажу вам, що тут-тут було падати. Але-м намацав поліно коло себе, та-єм го морснув по ніжках, а він сів маком.

— Ви єму не дивуйтеси, бо кождий хоче боронитиси.

— Та я нічо не кажу.

Злодій сидів за столом блідий, апатичний, коло нього Максим, а дальше Михайло. Коло печі стояла жінка в кожусі.

— Гьоргію, що ти хочеш з ним робити? Люди, спамнятайте его, він хоче чоловіка вбити!

— Жінко, я виджу, що ти боїшси, та ти собі піди до мами, переночуй собі, а завтра прийдеш.

— Я не вступлюси з хати!

— То меш з нами горівку пити, але не вівкай, бо спарю. Лізь на піч та й спи, або дивиси, або як хоч. Вона ані рухнулася від печі.

— Баба бабов, Гьоргію, вона боїтьси, як жид, бійки, не дивуйтеси.

— Е, що ми будем на ню дивитиси! Дай боже здоров'є, чоловіче, я до тебе нап'юси! Не знаю, хто за кого буде-м гріх мати, ци ти за мене, ци я за тебе? Але гріх мусить бути, таке зайшло, що без гріху не обійдешси. Гай, пий.

— Не хочу.

— Мусиш пити, як я прося! Горівка тебе трохи одерзне, бо-с геть уплошів.

— Я не хочу з вами напиватиси.

Всі три ґазди обернулися до злодія. Завзяті, чорні очі віщували йому згубу.

— То давай, най п'ю, але п'єть порцій нараз.

— Пий, а як нам забракне, то ще пішлемо. Наливав одну по одній і випив шість. Потім пили Михайло і Максим. Закусували і знов пили.

Михайло:

— Скажи нам, чоловіче, відки ти забрів у наше село, чи ти близький, чи далекий?

— Я зі світа.

— А як ти, чи нашої мужицької ложи, чи міщанської, чи панцької? Бо інакше до тебе застосуємося. Мужика то так б'єси: зо три рази люшневу дулуманом по голові, скільки раз по лиці, аби впав. Бо мужик твердий, до него треба твердо братися, а як він під ногами, то легка робота. А пана ріхтуєси знов на іншу моду; люшні не показуй, бо вмере відразу, але пужівном настраш. А як він делькотить на цілім тілі, то дай у морду два рази, але також не дуже: пан вже під ногами! Походи трохи по нім мінуто, дві, та й готовий, ребра потерті на форост, бо то біленька кістка, як папір. А жида береш на пірший вогонь за пейси; він скаче, плює, корчиться, як пружина. Але ти на то не дивишси, лише закладаєш великий палець межи два малі та й дюгом єго попід ребра, все дюгом. Це легка бійка, але болюча дуже...

Ґазди тяжко, тупо засміялися, а Михайло встромив голову поза Максима і чекав, що йому злодій скаже.

— Ну, до якої віри пристаєш?

— То, ґаздо, таке, що як ви п'єте горівку, то ви мене жадним способом живого з рук не пустите.

— Правду кажеш, бігме, правду, за це ті люблю!

— А заки вб'єте, то дайте ще горівки, най нап'юси, аби-м не знав, коли і як.

— Пий, на таке діло пий, я не бороню, але чо ти на мене лучив, бодай тебе бог скарав! Мой, я твердий, я камінний, тебе з моїх рук ніхто не вірве!

Злодій випив ще п'ять келишків.

— Бийте, кілька хочете, я вже злагоджений.

— Чекай, брє, добре, що ти вже контетний, але ми ще не контетні, ти по п'єть, а ми по одні. Як тебе здогонимо, пічнем говорити.

Михайло дивився дуже весело. Максим якусь думку мав, але боявся її виявити, а Гьоргій був неспокійний.

— Виджу, люди, що буде біда, уступив би-м си геть, а щось ні до него тягне, ланцухами тягне... Гай, гай, пиймо, закусяймо...

— Ѓаздо, дайте, най вас поцулую в руку,— сказав злодій до Максима.

— Ов, чоловіче, ти дуже боїшся, ов, це не файно!

— Бігме, вас не боюси, бігме, і сто раз забожуси, що не боюси!

— А що ж?

— Мені легко стало на душі тепер, та я хочу цего Ѓазду в руку поцувувати; він сивий чоловік, міг би бути моїм татом...

— Чоловіче, лиши мене, бо я мнєкий на сумліне, я не хочу, будь собі без мене...

— Але дайте руку, бо гріх мете мати, я хочу вас по-цулувати, як рідного тата.

— Я цалком мнєкий, чоловіче, не цулуй мене.

Михайло і Гьоргій аж роти пороззявляли і горівку перестали пити. Наїжили чупер і своїм вухам не вірили.

— Тумана пускає, чьо він хоче? Ти, небоже, такого способу трібуєш, е, ми й на це вчені!

Максим витріщив очі, як баран, і не розумів, що діється.

— Зміркував, що я мнєкий, зараз угадав...

Говорив, аби оправдатися перед Михайлом і Гьоргієм.

— Дайте, дайте, ґаздо, руку, але із щирого серця, бо як вас поцую, то мені буде легко. Я виджу, що вже мені не ходити по світі, та хотів би-м віпрощитися з вами.

— Ти не цулуй, бо я геть змєкну, я тобі і так простю.

— Але я вас прошю дуже, бо я дуже тяжко буду умирати, бо я ще нікого в руку не цулував, аби ніби так із серцем. Я не п'яний, бігме, ні, але я так хочу...

— Тихо, мой, не жвинди, не підходи подалеки, бо як угатю — та й не дриґнеш!

— Коли ви гадаєте, що дурю, а я, бігме, правду кажу. Я, видите, як напивси горівки, та й мені отак утворилося в голові, що я маю згинуті і цього ґазду в руку поцувувати, аби мені бог гріха зменшив. Та дайте руку, ґаздо, кажіть, най дасть.

— Що цес чоловік від мене хоче, коли я не порадою, бо я жилісливий такий, що я не годен тому стерпіти...

Максим не знав, де подітися, що з собою робити в такім клопоті. Він стидався, як дівчина.

— Мнєкого все таке, все він у людей на посміховиську, така натура паскудна! Та ви знаєте, що як я трохи горівки нап'юси, та й плачу, таже знаєте. Було мене таки суда не кликати, бо я, знаєте, такий, як прєдиво...

Злодій хотів взяти Максимову руку, аби поцілувати.

— Цес злодій хоче штуків нас зайти. Ідіть, Максиме, геть від него, уступітьси.

— Давайте горівки, Гьоргію, пиймо з-по три, аби раз дістали їдь,— сказав Михайло.

— Не йдіть, Максиме, не йдіть, вуєчку, від мене, бо я зараз умру. Я не боюси, бігме, не боюси, але такий мене неспокій тре...

Він почав дрожати на цілім тілі, губи тряслися, як живі. Михайло і Гьоргій пили горівку і не дивилися на нього.

— Та чого ти си боїш, нема чого, я тобі дам руку поцулувати, вже дам, най ні і віб'ють, вже дам, на, цулуй, як ти собі жєдаєш...

Злодій прилип до руки, а Максим кліпав очима так, як би хтось його раз по разові бив по лиці.

— Мнєкому ніколи не варт бути, бо мнєкий чоловік нездалий до нічого...

Михайло розставив всі пальці в руках і показував Гьоргієві.

— Мой, мой, такі дужі, такі лакомі на бійку, що раз лакомі, де ймуть, там з мнесом рвуть!

А Гьоргій нічого не говорив, лиш заєдно плював у долоні і наливав горівку.

— Доста вже, небоже, доста, пусти, най я собі йду, бо тут нема бога, я на таке не можу дивитиси. Вітегни руки з пазухи, не облапуй ні, пусти, бо мені такий встид, що не знаю, де подітиси!

— Я ще хочу образ цулувати, я ще хочу поріг, я хочу всіх, всіх, де хто є на світі,— кричав злодій.

Жінка зіскочила з печі і втекла. Михайло вийшов із-за стола темний і п'яний, як ніч. Гьоргій стояв і нагадував собі, що він мав щось робити.

— Максиме, ви мені з хати шуруйте, аби я вас тут не видів, бо вб'ю, як горобця; гай, забирайтеся.

— Я піду, Гьоргію, я вам не кажу нічо, але ви не гнівайтесь, бо ви знаєте, що я мнєкий чоловік. Мені так здаєси, що гріх будете мати, а собі йду...

— Ідіть, ідіть, бо ви не хлоп, але зальопана баба!

— Та я то кажу, що я не до него, я...

Максим піднісся і вийшов з-поза стола.

— Будьте здорові та й не бануйте, бо я, як якись казав, не до цього...

Злодій один лишився за столом, блідий трохи, але веселий.

— А ти відеш із-за стола, чи треба ті відти віносити?

— Я не віду, я виджу, ще не віду, бо я маю тут під образами сидіти.

— Ой відеш, бігме, відеш, ми будемо просити!

І кинулися на нього, як голодні вовки.